

הרי אומר [יש לך ללמוד מכאן], כי הג' חדשים שאמרו חכמים שיש לה להמתין מלהנשא, נמנים משעת מיתת הבעל, ולא משעת חליצת היבם.

והוינן בה: מאי שנא, מדוע שונה ההמתנה לאחר חליצה, שהיא שלשה חדשים ממיתת הבעל, ולא משעת החליצה.

מההמתנה אחר קבלת הגט, שלדעת רב, צריכה המתגרשת להמתין שלשה חדשים אחר קבלת הגט, ואי אפשר למנות את שלשת החדשים משעת כתיבת הגט, אף על פי שכבר משעת הכתיבה אסור לבעלה להתייחד עמה, ואם התייחד עמה, הגט פסול.

דרב אמר: משעת נתינה של הגט צריכה להמתין שלשה חדשים.

ושמואל אמר: משעת כתיבה מונים אותם.

ולפי רב, יש לנו למנות את שלשת חדשי ההמתנה משעת החליצה, כמו שמונים שלשה חדשים מנתינת הגט.

ומשנינן: אמר רבא, החילוק בין ההמתנה לאחר החליצה להמתנה אחר הגט, נובע מכח קל וחומר, שיש לנו לעשות מהיתר היבום:

שהרי היבמה אסורה להתייבם תוך שלשה חדשים, שמה היא מעוברת בולד של קיימא, ואסורה על היבם באיסור כרת, של אשת אח שיש לו בנים.

ומשעברו שלשה חדשים, מותר לו ליבם לייבמה, על סמך הרוב של נשים שעוברין ניכר לשליש ימי העיבור. וזו שלא הוכר עוברת, אינה מעוברת.

תנו רבנן: יבמה שלשה חדשים הראשונים — נזונת היבמה מנכסים של בעל, לפי שבפרק זמן זה היא אינה יכולה להנשא לאחר, מחמתו. והוא כותב לה בכתובתה, שכל זמן שלא תנשא בגללו, יהיה לה הזכות לשבת בביתו ולאכול מזונות מנכסיו.

מכאן ואילך — אינה נזונת לא משל בעל ולא משל יבם. ואינה כשאר אלמנות, שמקבלות מזונות מנכסי בעלן המת היות ואינן נישאות לאחר מפני כבוד בעלן המת. אבל זאת אינה נישאת לאחר מחמת שהיא אגודה ליבם.

ואם עמד היבם בדין, שתבעתו היבמה בבית דין או יבם אותי או חלוץ לי, וברח —

נזונת משל יבם, שקונסים אותו על שברח.

ואם נפלה לפני יבם קטן, וצריכה להמתין לו עד שיגדל —

מזונות מיבם — ודאי לית לה.

אבל מזונות מנכסי הבעל — מאי? האם היא ניזונית משל הבעל כשהיא ממתנת ליבם הקטן עד שיגדל?

פליגי בה רב אחא ורבינא.

חד אמר: אית לה. וחד אמר: לית לה.

והלכתא: לית לה, משמאי קנסרה שתהיה במצב כזה שאינה יכולה להנשא, ואין לה מי שיוון אותה.

תנו רבנן: יבמה שחלצו לה אחים בתוך שלשה — צריכה להמתין שלשה חדשים מיום מיתת בעלה, ואסור לה להנשא מיד לשוק.

ואם חלצו לה לאחר ג' — אין צריכה להמתין אחר החליצה ג' חדשים.

וכיון שאחרי שלשה חדשים של המתנה, איסור ברת של אשת אח התרת, על ידי המתנה של שלשה חדשים ממיתת הבעל —

איסור לאו של יבמה לשוק [לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר"], לא כל שכן שעליך להתיר לאחר המתנה של שלשה חדשים ממיתת הבעל, ואין צורך להמתין שלשה חדשים מהחליצה.

כי אם נתיר לה להתייבם מיד אחר שלשה חדשים, אך אם תרצה לחלוץ נאסור אותה להנשא לשוק עד שתמתין שלשה חדשים מזמן החליצה, יראה הדבר כחוכא ואיטולא.

ולכן, חילקו חכמים בין נתינת הגט וחליצת היבמה, והתירו ליבמה שנחלצה להנשא שלשה חדשים אחר מיתת הבעל.

שנינו במשנה: וכן שאר כל הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים.

ובאה עתה הגמרא לדון בטעם ההמתנה:

והוינן בה: בשלמא יבמה לא תתייבם ולא תחלוץ ותנשא אלא עד עבור שלשה חדשים ממות הבעל, בדאמרן בעמוד הקודם.

אלא שאר כל הנשים — אמאי צריכות להמתין אחר מות בעליהן, ואינן יכולות להנשא מיד?

אמר רב נחמן אמר שמואל, משום דאמר קרא: [בראשית יז] "להיות לך לאלהים, ולזרעך אחריך" — מלמד הכתוב שאין השכינה שורה אלא על זרע ודאי, המיוחס אחריו בבירור, ולא על זרע שיחוסו מסופק.

ולכן צריכים להמתין שלשה חדשים, כדי להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני.

מתיב רבא מברייתא, ששנינו בה: לפיכך, גר והגירות שהיו נשואים זה לזה בגיותם, והתגירו, צריכין לפרוש זה מזה, ולהמתין ג' חדשים.

ואם תאמר שההמתנה נחוצה כדי להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני, הכא בגירות — מאי "להבחין" איכא?! והרי כאן הזרע הוא מאותו אדם, בין בגיותו ובין ביהדותו!

ומשנינן: הכא נמי איכא צורך "להבחין" —

להבחין בין זרע שנזרע בקדושה, לאחר הגירות, לזרע שלא נזרע בקדושה, בזמן הגירות.

רבא אמר: טעם ההמתנה הוא, משום גזירה:

כי אם תנשא האלמנה או הגרושה תוך שלשה חדשים, ותהיה מעוברת מהראשון, מבלי לדעת מעיבורה, ותנשא לשני, ותוליד בן אחר שבעה חדשים, ויחשבו שהוא בנו של השני, בעוד שלפי האמת הוא בנו של הראשון, שנולד אחרי תשעה חדשים — יש לחוש:

א. שמא ישא את אחותו מאביו.

שמא ילך הבן, שנחשב בעיני האנשים בנו של שני, ויקח את בתו של הבעל הראשון [מאשה אחרת].

ולפי האמת, היא אחותו מאביו!

שהתגירו, יש להם לפרוש זה מזה, ולהמתין רק מחמת חשש אחד, שמא יבוא הבן לייבם את אשת אחיו מאמו.

כי אם לא ימתינו שלשה חדשים מיום גירותם, יש לחשוש שמא היא נהייתה מעוברת בגיותה.

וסתם גויה, בחזקת זונה תחת בעלה היא, ויתכן והעובר הזה אינו מבעלה.

ואם יולד להם וולד לאחר שבעה חדשים מגירותם, יטעו לחשוב שהוא נולד בקדושה, מעיבור שהתעברה לאחר הגירות.

ולפי האמת, התעברה בגיותה, ויתכן שאין העובר מן הבעל.

ואם תלד בן אחר, יחשיבו את שני הבנים לאחים מן האב והאם, בעוד שלפי האמת הוא רק אחיו מהאם ולא מן האב.

ואם ישא אחד האחים אשה וימות בלי בנים, יבוא לייבם אותה האח השני, ויעבור באיסור כרת, לפי שהיא אסורה עליו משום אשת אחיו מאמו, שלא נוהג בה מצות יבום.

מתיב רב חנניה לרבא, שהסביר את ההמתנה משום חשש שמא יפגע בערות אחיו מאמו, מהא דתניא:

בבולן, בכל הנשים שאסרו חכמים להנשא או להתייבם ללא הגבלת זמן, **אני קורא בהן** שהטעם הוא **משום תקנת ערוה**.

ואילו **כאן** בגזירת המתנה שלשה חדשים אני קורא בהן שהטעם הוא **משום תקנת ולד**, להבחין בן מי הוא.

ואם איתא כדברי רבא בהסבר טעם

ב. וכן יש לחוש שמא **ייבם אשת אחיו מאמו**.

שמא תלד לאחר מכן בן אחר, ויחשבו הכל שגם הבן הראשון שנולד לה שבעה חדשים אחרי נישואיה לבעל השני הוא בנו של הבעל השני, ושני הבנים הם אחים מהאב ומן האם, מהבעל השני.

ולפי האמת, הם רק אחים מאם ולא אחים מאב, ואין נוהגת בהם מצות יבום.

ואם יקח אחד מהם אשה, וימות בלי בנים, ייבם השני את אשת הראשון, ונמצא עובר באיסור כרת של אשת אחיו מאמו, שלא הותר בה היבום.

ג. **ויוציא את אמו לשוק**.

ואם לא תלד אמו בן אחר לבעל השני, אך יחשבו שהוא בנו של הבעל השני, וימות הבעל השני ללא בנים, יתירו אותה לשוק כמי שמת ויש לו בנים.

ולפי האמת, היא יבמה הזקוקה לחליצה כדי להנשא לשוק!

ד. **ויפטור את יבמתו לשוק**.

כיון שחושבים שהוא בנו של השני, ולא של הבעל הראשון, הרי אם יש לו אח מאביו [מבעלה הראשון של אמו, שלפי האמת הוא אביו], וימות האח ההוא בלי בנים, ואין אחים נוספים, יתירו את היבמה לשוק, כיון שיחשבו כי אין כאן אח הזוקק אותה ליבום.

ולפי האמת, הוא אחי המת, והיא זקוקה לו ליבום.

ומכל אותן ארבעת חששות, בגר וגירות

לתמוניא לשמונה חדשים ילדה, אין הוכחה שהוא בנו של הראשון.

שהרי איכא למימר נמי דבנו בתרא הוא, כי דלמא אישתהויי אישתהא חדש אחד עד שהתעברה, ורק לאחר חודש איעבר, ונמצא שהוא בן שבעה לשני.

ועדיין מקשה הגמרא, למה לה להמתין שלשה חדשים?

ותמתין רק שני חדשים ומחצה, ותנשא. ויהיה בכך הבחנה.

דאי לשבעה ילדה — האי, בר שבעה לבתרא הוא.

ואי לשיתא ופלגא ששה וחצי חדשים ילדה — האי בר תשעה בהכרח שלקמא הוא, דאי בר בתרא הוא — בר שיתא ופלגא, בן ששה ומחצה חדשים, לא חיי!

ומשנינן: לא תהיה בכך הבחנה, כי אי נמי לשיתא ופלגא ילדה, לא יהיה בכך הוכחה שהוא בנו של הראשון, כי איכא למימר דבנו של בתרא הוא.

וכדאמר מר זוטרא: אפילו למאן דאמר כל היולדת לט' חדשים, אינה יולדת למקוטעין, חלקי חודש, אלא לחודשים שלמים.

בכל זאת, אשה שילדה לז' חדשים — יולדת אפילו למקוטעין, כגון ששה חדשים ומחצה!

שנאמר בלידת שמואל הנביא [שמואל א א] שהתעברה אמו, "ויחי לתקופות הימים" נולד שמואל.

מיעוט "תקופות" — הוא שתים תקופות.

ההבחנה, הרי בולחו תקנות חכמים, גם תקנת המתנה הטעם הוא משום תקנת ערוה!

ומתוצאת הגמרא את הקושיא על רבא מהברייתא:

כך מחלקת הברייתא בין כל תקנות חכמים לתקנת המתנה:

האי, תקנת המתנה, היא משום תקנת ולד, דהולד הנוולד לאשה, לא לפגע בהו באיסורי ערוה. שהוא לא יעבור על איסור אשת אחיו מאמו, שלא יטעה לייבמה.

ואילו שאר התקנות הם לתקנת האיש והאשה, להציל אותם מידי עבירת ערוה, ואינם לתקנת הולד.

ועתה דנה הגמרא בפרטי תקנת המתנה:

בשלמא תמתין ב' חדשים, ותנשא — שפיר מה שאמרת: לא תנשא!

דהיינו ספיקא, אי הולד הוא בר תשעה חדשים לבעל קמא אי בר שבעה חדשים לבעל בתרא.

אלא, הא קשיא: מדוע לא תמתין חדש אחד, ותנשא אז, ולא יהיה ספק בן מי הוא הולד, שהרי האשה יולדת או בחודש השביעי או בחודש התשיעי:

ואי לשבעה חדשים ילדה — הרי האי ולד, בר שבעה חדשים לבעל בתרא הוא.

ואי לתמוניא לשמונה חדשים ילדה — האי, בר תשעה חדשים לקמא הוא! שהרי אין האשה יולדת בחודש השמיני עובר חי.

ומשנינן: לא תהיה בכך הבחנה. כי אי נמי

מיעוט "ימים" — הוא שנים ימים.

וכל "תקופה" של הריון היא שלשה חדשים, נמצא שהיתה לידת שמואל לאחר ששה חדשים ושני ימים להריונה של אמו.

ועדיין מקשה הגמרא: **ותמתין רק משהו**, כמו שבוע או שבועיים, **ותנשא. וכי מלו שלשה חדשים** למיתת בעלה, לבדקה אם היא מעוברת על ידי בדיקת דדיה.

ואם תמצא אז מעוברת, ודאי שהוא שייך לראשון ולא לשני. כי העובר ניכר לשליש ימיו, בסוף החודש השלישי. וזאת ששהתה שבוע או שבועיים, ורק אחר כך נבעלה, אין ניכר עדיין עוברת אם הוא מהשני.

ואם לא ניכר עתה העובר, ויהיה ניכר רק אחר כך, בודאי הוא שייך לשני.

ומשנינן: **אמר רב ספרא: אין בודקין את הנשואות** אם הן מעוברות מבעלן הראשון, כדי שלא יתגנו בבדיקה זו, על בעליהן.

ופרכינן: אין צורך לבדקה בדדיה, ואולם, **נבדקה בהלוכה!**

בחודש השלישי ניכר בצורת הלוכה [עיין רש"י] כשמהלכת על עפד תחוח, אם היא מעוברת או לא, ובבדיקה כזאת היא לא מתגנה על בעלה.

ומשנינן: **אמר רמי בר חמא: חששו חכמים** שלא להסתמך על בדיקה זו, היות ובנוהג שבעולם "אשה מחפה עצמה", מראה עצמה כאילו אינה מעוברת אם היא מעוברת מן הראשון, כדי שירש בנה הזה בנכסי בעלה השני.

ולכן החמירו חכמים שלא תנשא כלל תוך שלשה חדשים, שאז לא יבואו לידי חיפוי והערמה.

אך עדיין יש להקשות: **היבא דקים לן דמעוברת היא** מן הראשון, ושוב אין חשש חיפוי, **תנשא מיד**, ולא תצטרך להמתין! ?

אלמה, ומדוע תניא: לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו. **ואם נשא — יוציא, ולא יחזיר עולמית!**

ומשנינן: זה שלא ישא אדם מעוברת חברו, הוא מחמת סיבה שונה לחלוטין: **גזרה שמא** תתעבר בעיבור נוסף, וממת הדוחק של שני העוברים, **תעשה עוברת סנדל**, ולד שטוח, ללא צורת פנים.

ופרכינן: **אי הכי**, שיש לחשוש שמא תתעבר בעובר נוסף, ולכן לא תנשא — כל אדם את אשתו דידיה, שלו עצמו, **נמי** לא יבעול בהיותה מעוברת, שמא תתעבר בעיבור נוסף, ויעשה עוברת סנדל! ?

ומשנינן: כל אדם שבעל אשתו מעוברת, כבר נחלקו תנאים בדבר, כיצד הוא עושה זאת:

אי למאן דאמר שמעוברת משמשת במוך שנותנת באותו מקום, והמוך מונע את כניסת הזרע לרחם האשה, ואינה מתעברת — הרי היא משמשת במוך, ואין לחשוש לעיבורה.

ואי למאן דאמר שמשמשת בלא מוך, ויכולה לסמוך ש"מן השמים ירחמו" שלא יפגע הולד — הרי מן השמים ירחמו, ולא יפגע הולד.

ופרכינן: **הבא נמי**, מי שמת בעלה בהיותה

אותו, וקטלה ליה, ונמצא שהיא הורגת את בנה ברעב.

ופרכינן: **אי הכי**, במינקת דידיה נמי יהא אדם אסור לבוא עליה, כל משך זמן מיניקותה, שמא תתעבר ממנו, ולא יהיה לתינוק חלב לינק, וימות!

ומשנינן: תינוק דידיה, אם יפסק חלבה של אמו מחמת עיבורה, הוא לא ימות, היות שאמו **ממסמסא ליה**, תאכיל אותו במקום ההנקה, **בביצים** ובחלב, ולא ימות התינוק מההעדר חלב אמו.

ופרכינן: אם כן, בתינוק דידיה נמי, אין לנו לחוש פן יעכר החלב. היות והוא לא ימות, כי **ממסמסא ליה**, מאכילתו אמו, **בביצים** וחלב!

ומשנינן: לתינוק שלה, **לא יחב לה בעל כסף** לקנות לו ביצים וחלב, לפי שאינו בנו.

ופרכינן: ולית **בעיניה** האשה ליורשים של בעלה הראשון שהם יתנו לה כסף לקנות ביצים וחלב, שהחיוב לזון את התינוק הוא על נכסי אביו.

אמר אביי: אשה **בושה לבא לבית דין** כדי לתבוע את יורשי בעלה מזונות של ביצים וחלב עבור התינוק, ונגד רצונה היא נמצאת **הורגת את בנה**, מחמת הרעב.

שנינו במשנה שהכל צריכות להמתין: **אחת בתולות ואחת בעולות.**

אחת נשואות ואחת ארוסות.

והוינן בה: **הי ניהו בתולות, והי ניהו ארוסות?**

מעוברת ממנו, תנשא מיד, ואין לנו לחוש שמא תתעבר בולד נוסף:

אי למאן דאמר שכל מעוברת משמשת **במוך** — תשמש גם זו **במוך**.

אי למאן דאמר שסומכים על כך שמן **השמים ירחמו** — גם כאן נסמוך על כך שמן **השמים ירחמו**!?

ומשנינן: **אלא** זה שלא תנשא מעוברת הוא **משום "דחפה"**, הלחץ על העובר בשעת תשמיש, העלול לפגוע בחיי העובר.

ופרכינן: **אי הכי**, באשה מעוברת דידיה, נמי נאסור את התשמיש שמא מלחץ הביאה ייהרג העובר.

ומשנינן: על העובר דידיה, שהוא שייך לו — **חיים עילויה**, ולא חוששים שילחץ חזק בביאתו עד שיהרוג את עוברו.

אך עדיין יש להקשות: **הכא נמי**, בנושא מעוברת חבירו, הרי אין אדם הורג את הנפש, ו**חיים עילויה**, ולא ילחץ בביאתו לחץ שיכול להרוג את העובר, ומדוע אוסרים עליו לישא אותה עד שיעברו שלשה חדשים!?

ומשנינן: **אלא** כך הוא טעמו של האיסור לשאת מעוברת ומינקת חבירו:

סתם מעוברת — **למינקה קיימא!**

עתידה היא לילד ולד בן קיימא, ותצטרך להניקו. ולכן אסרו אותה חכמים מלהינשא מיד אחרי פטירת בעלה — ואם תתחתן מיד, בלי להמתין, יש לחוש **דלמא איעברה** מבעלה תוך כדי תקופת ההנקה, ואז **מעבר** **חלבה**, נעכר החלב ואין התינוק רוצה לינק